

DIENST ZONDAG 25 FEBRUARI 2007
'INVOCABIT', EERSTE ZONDAG VAN DE 40 DAGEN

‘TOVEREN MET WOORDEN EN DE BEELDEN VAN HOOP’

Lezingen: Deuteronomium 26:4-10 en Lucas 4: 1-13

Gemeente van Christus,

De verleiding

Kent u het programma *Temptation Island*? Er zijn er onder ons vast wel die dat kennen, maar ik hoop eerlijk gezegd niet dat er velen van ons zijn die daar heel vaak naar kijken of hebben gekeken. De opzet van het programma is namelijk even eenvoudig als wreed. Jonge stellen, waarvan man en vrouw er beide goed en strak uitzien, worden van elkaar gescheiden en dan in de meest extreme verleidingen gebracht door andere strakke mannen en sexy vrouwen, op een paradijselijk eiland, badend in luxe. Natuurlijk wordt alles gefilmd en de beelden van mannen en vrouwen die vreemd (bijna) gaan, worden vervolgens getoond aan de wederhelften. De gevolgen zijn wel te voorspellen. En ook dat wordt gefilmd. Alle grenzen van fatsoen lijken weg

Het maakt wel duidelijk wat een *verleiding* is. Want wat gebeurt er op dat eiland? De stellen worden uit elkaar gehaald, zodat de één de ander gaat missen. De gewone relatie, het normale leven wordt onder druk gezet. En dan komen die andere mooie mannen en mooie vrouwen langs. Je kent ze niet, ze zijn alleen maar een soort van vreemde 'belofte'. Het zien van die andere mooie vrouwen tovert nieuwe werelden in het hoofd van de man. Hij begint te vermoeden dat die andere vrouwen hem dingen kunnen laten ervaren die hij thuis niet kent. Een andere wereld, een droomwereld ontstaat. Bij de vrouwen gaat het niet anders: zij gaan dromen van prinses op witte paarden (of in dit geval: 'witte stranden').

Het wezen van 'verleiding' is die verbeelding: het scheppen van een beeld van iets dat er nog niet is. Een belofte, waarvan je niet weet of die waar is. Maar het beeld is zo sterk, de belofte zo groot, dat het verlangen daarnaar gewekt wordt. Eigenlijk is dat ook het principe achter reclames. In dertig seconden wordt je een wereld voorgetoverd van ultiem geluk – of dat geluk nou bestaat uit de nieuwste hybride auto, een vochtinbrengende crème die je tien jaar jonger maakt, of gemakkelijk te lenen geld voor een droomvakantie... het is een belofte, een droombeeld. Het tovert een beeld voor je dat je doet verlangen en dat je tegelijk ontevreden maakt met hoe je wereld er nu uit ziet. En heel moeilijk is dat niet, want de onvrede en ontevredenheid druipen er bij ons soms van af.

Beelden oproepen

Het is het basisprincipe van de verbeelding. Of dat nou film is of een boek of toneel. Het roept een andere wereld op en heel even hebben we er deel aan, even zijn we een hobbit, even zijn we zelf een detective. Het neemt je mee in een wereld die helemaal niet hoeft te bestaan of niet eens kan bestaan. Of dat nou de wereld is van Harry Potter of van Tolkien, de wereld van Narnia of van Henning Mankell... ze nemen je mee in een andere wereld en wat er nablijft als het boek uit is, of de film afgelopen is een verlangen naar die andere wereld. En dat doet je anders kijken naar je eigen wereld. De beelden veranderen jou een beetje...

Misschien begrijpen we nu een beetje wat we hebben gelezen: Jezus wordt in de woestijn verzoekt door de duivel. Wat daar daadwerkelijk gebeurt, wat daar te zien is, is niet bepaald spannend te noemen: twee mannen die door de woestijn lopen, pratend over... tja, pratend zelfs over de bijbel. De ene is Jezus, de andere is de duivel. Verder lijkt er niet veel te gebeuren.

Maar dan lezen we niet goed. En in de kerk moeten we altijd goed lezen, dat is waarom we een preek houden: om goed te leren lezen. Jezus was door de Geest de woestijn in geleid. Dezelfde Geest die Jezus had ontvangen bij de doop in de woestijn toen God hem zijn liefde verklaarde. De woestijn zelf was de verzoeking niet en zelfs de honger die Jezus leed was niet de verzoeking zelf. De honger was alleen maar het gevolg van het vasten.

Even terzijde

Afgelopen woensdag begon met Aswoensdag de 40-dagentijd, die voor veel christenen ook een vastentijd is. Sommigen onder ons vasten ook – ook een paar van onze jongeren! - en ik vind dat heel dapper en heel goed. Ze vasten niet zo rigoureuus als Jezus, die 40 dagen niet at, maar 40 dagen lang van snoep of chocolade afblijven, 40 dagen niet roken of geen TV kijken, het kan een hele opgave zijn. Maar de pijn die je dan voelt, de pijn van het verlangen, de pijn van de honger, is geen beproeving van de duivel of een test van God... dat is eenvoudigweg het gevolg van jouw keuze. *Jij* hebt gekozen om te vasten en vasten doe je juist om die moeilijke momenten, zodat je dan kunt realiseren waar je werkelijk voor wilt gaan, waar je werkelijk van afhankelijk bent.

Een kleine wereld

Terug naar Jezus. De honger was de verzoeking niet, die kwamen daarna. Na veertig dagen had Jezus grote honger en honger is net als pijn of als verdriet: niemand ziet het aan je. Hoe eenzaam kun je dan zijn... En dan duikt er iemand op in die eenzame woestijn die het wel ziet: 'Je hebt honger hè, Jezus?' Jezus wordt gezien en zijn honger wordt gezien. Wat kan dat troostend zijn als iemand achter het masker van opgetogenheid werkelijk ziet hoe jij lijdt.

Maar dan komt het vervolg: 'Als u werkelijk Gods zoon bent, waarom dan niet uw macht gebruiken om van stenen broden te maken'. Dat zouden twee vliegen in een klap zijn: Jezus' honger is voorbij, maar vooral ook: Jezus overtuigt de duivel zelf dat hij Gods zoon is. Dat is nogal wat!

Wat doet de duivel hier in ons verhaal? Hij tovert Jezus een wereld voor ogen die heel klein is, maar ook heel overzichtelijk. Een wereld die alleen maar gericht is op de vervulling van behoeften. Vervulling van de honger, vervulling van het verlangen gezien te worden, vervulling van de honger naar erkenning wie je bent. De duivel tovert met woorden een beeld van een wereld van 'je goed voelen', 'goed in je vel zitten'. Leven in balans, slanke en sterke mensen die weten wat ze willen en doen wat ze kunnen. Een prachtige wereld van allemaal geslaagde mensen... en Jezus kan er de eerste daarvan zijn!

Maar Jezus doorziet het. Hij doorziet dat het de verbeelding is van een wereld die te klein is en een wereld die gesloten is, gesloten naar het lijden van de ander. De duivel tovert met woorden een wereld die wel aantrekkelijk is, maar geen Koninkrijk van God. Want Jezus weet dat het Koninkrijk van God groter is dan lekker in je vel zitten en hij verbreekt de betovering van de woorden van de duivel... Hoe? Ook met woorden. 'Er staat geschreven: de mens leeft niet van brood alleen'. Gods wereld is zoveel groter dan alleen een volle maag!

Een grote wereld

Maar de duivel is niet voor één gat te vangen en neemt Jezus meteen mee naar een hoge plek met een enorm uitzicht. Hoezo: deze wereld is te klein? Kijk om je heen, Jezus, zie alle koninkrijken van de wereld... is dit groot genoeg? Het Koninkrijk van God is zo groot je kunt zien. Wel, wel, één knieval voor mij en alles is van U, Jezus.

Weer tovert de duivel met woorden: Hoe zou een wereld er uitzien waar de macht in handen is van iemand die Gods eigen lieveling is? Zo dat niet de kortste weg zijn naar het de hemel op aarde? Alles, alles kan in handen komen van Jezus als hij de duivel wil aanbidden. Waarom niet? Waarom die lange weg door dat armzalig joodse land, door lijden en dood? Waarom niet een knieval?

O jawel, alles zal dan wel van Jezus zijn, de duivel zal op dat punt de waarheid wel spreken. Maar Jezus is dan van de duivel – niet meer een bode van de God van Israël. Wie gaat voor macht, met welke goede bedoelingen dan ook, wie gaat voor de roem, is niet meer de baas over zijn eigen leven, maar *wordt* geleefd, *wordt* geregeerd door anderen. Dat is niet maar één knieval, maar dat is totale uitlevering aan... aan de duivel.

Jezus doorziet ook dit droombeeld. 'Aanbid alleen de Heer uw God', zegt Jezus en hij herinnert ons daarmee aan de eerste van de tien geboden. De geboden die beginnen met de woorden: 'Ik ben de Heer uw God, die u bevrijdt heeft...' Het dienen van deze God roept hele andere beelden op: het beeld van de bevrijding uit Egypte. Daarom moesten de Joden zich dat

verhaal blijven herinneren: zo is onze God. Deze God is niet de God die de oplossingen tovert, maar die begaan is met mensen, die trouw blijft, ook als het moeilijk wordt. Geen korte hink-stap-sprong naar de macht, maar trouw blijven aan deze God van bevrijding!

Een sluipweg

De duivel is een snelle leerling. Toen Jezus hem duidelijk maakte dat de wereld van de volle maag te klein is, liet hij alle koninkrijken zien. En nu Jezus verwijst naar de God van Israël, neem de duivel hem mee naar de tempel in Jeruzalem. Je bent niet zomaar van de duivel af...

En weer begint hij te toveren met woorden en schildert een droombeeld van een Jezus die in het midden van het religieuze centrum van Israël alle aandacht naar zich toetrekt: spring van het tempeldak en laat engelen je vangen... daarmee zul je in één klap alle gelovige joden met een sluitend bewijs overtuigen dat jij het bent die beloofd is. En dan kun je met al die gelovige Joden en met die God-van-de-bevrijding van jullie eindelijk bouwen aan dat Koninkrijk... Kom op Jezus, waar wacht je op? Je kunt de zaak met één sprong van het tempeldak beslechten...

Misschien is de duivel hier wel op z'n geraffineerdst... alles klopt aan zijn beeld: het begint met dit Joodse volk, het gaat om deze God van bevrijding en inderdaad is God een God die je zal behoeden voor een val... en toch klopt het beeld niet. Het wil te snel, het wil het weerbarstige hier en nu overslaan. Niet eerst de rondzwervingen door het achterland van Israël. Niet het verzamelen van leerlingen, preken, genezen. Niet het verzet van mensen incasseren, niet lijden en niet sterven... De duivel probeert Jezus te verleiden tot de gedachte dat dat allemaal niet hoeft en biedt Jezus een sluipweg binnendoor. Hij tovert een beeld van een Koninkrijk van God dat van de andere kant komt – *pats boem* hier in ons midden.

Maar Jezus weet dat dat niet kan. Als mensen niet meer bereid zijn om zich te verbinden met een wereld in nood en niet meer kunnen geven – al is het maar 15 cent per dag voor een hongerend kind. Als mensen het niet meer kunnen uithouden in de pijn van vriendschap of huwelijk en vluchten in een *idee-fixe* van een leven zonder lijden. Als mensen met één grote sprong er uit willen in de blinde verwachting dat dan de hemel aanbreekt... dan komt het koninkrijk van God er nooit.

Niet later maar hier en nu

Dàt is de boodschap van de 40-dagen tijd: het Koninkrijk van God breekt alleen aan als we trouw blijven in het weerbarstige hier en nu. Als we uiteindelijk niet vluchten voor het lijden van onszelf, van de ander, van Jezus... maar het daarbij uithouden

Dat is waarom we vasten: om ons te herinneren dat het Koninkrijk van God meer is dan een volle maag en glanzende lijven, meer dan leven in balans en goed in je lijf.

Dat is waarom we het verhaal van de bevrijding van Israël lezen en het verhaal van het lijden en sterven van Jezus: om ons te herinneren dat het niet gaat om macht, invloed of volle kerken, maar om het laten klinken van de boodschap van bevrijding.

Dat is waarom we het uithouden in een kerk die leger wordt, dat is waarom we het uithouden in vriendschappen die soms knellen, dat is waarom we bereid zijn om te delen van onze overvloed: omdat we ons herinneren dat het Koninkrijk van God niet iets is van later en 'stil maar wacht maar', maar ook en vooral iets is van verbondenheid aan elkaar in het hier en nu!

Het lezen van de tekst van vandaag kan ons best een beetje opzadelen met een knoop in onze maag: zouden wij al die verleidingen doorzien? Al die droom beelden en verhalen van een wereld... die niet Gods wereld is. Weten wij wat de beelden van hoop en de beelden van bevrijding zijn? Hoe doorzien wij de toverbeelden van de duivel?

Het enige wat we kunnen doen is: trouw blijven aan deze woorden, ons laten voeden door deze beelden? Elk jaar weer. Alleen de beelden die ons brengen bij het hier en nu, alleen de woorden die ons onze verantwoordelijkheid toen zien zijn de woorden van bevrijding. De rest is een goedkope vlucht!

Wij wensen elkaar een goede tocht naar Pasen.

Amen.